

Martin Gabriel: «Promover il dialog e far punts»

Il nov secretari general da la Lia Rumantscha Martin Gabriel entra en uffizi il fanadur 2017

CUN MARTIN GABRIEL
HA DISCURRI MARTIN CABALZAR

■ **Ier ha la Lia Rumantscha preschenta ses nov secretari general Martin Gabriel a las medias. En in discurs cun La Quotidiana è il novelegi s'exprimi davart sia motivaziun e sias premissas da surpigliar quest post sco era davart las sfidas principalas da sia activitad futura. Accents e prioritads da quella vul il nov secretari general dentant l'emprim anc definir ensemen cun la suprastanza.**

Tge ha tuttina fascinà Martin Gabriel da s'annunziar per quest post da clav en la Rumantschia?

Martin Gabriel: Fascinant èsi primarain da pudair esser en contact cun la populaziun rumantscha e da lavurar vi da projects. Dal profil da la plazza han plidentà mai spezialmain l'abilitad da promover il dialog denter interess divergents e da far punts. Gugent hai jau era la comunicaziun, la lavur cun las medias e la tgira d'ina vasta rait da contacts. Dal reminent han era mia famiglia e amis e collegas animà mai da s'annunziar per quest post che munta per mai ina nova ed interessanta sfida en l'ultima decada da mia vita professiunala.

Contact cun la populaziun

Il secretari general da la LR frunta adina puspè tranter massa e martè ed è in post che pretendia ina tscherta direzza ed ina tscherta abilitad da supportar squitsch. Avais Vos quai?

En mias incaricas da fin quà hai adina puspè dà situaziuns da squitsch e da conflict ch'ins ha stuì surmuntar. En quel connex menziunesch jau la crisa da la scola da Glion nua ch'igl è reussi a mi ed al nov cussegl da scola da schliar in conflict virulent entaifer temp util. Era sco chanzlist d'ina gronda vischnanca èn ins disà la lavurar sut squitsch e da s'occupar da dumondas personalas magari difficilas. Jau quint che jau haja la constituziun psichica per surmuntar talas situaziuns difficilas.

Vus accentuais la cuntinuitad. Datti dentant era novs temas che Vos vulais intervegnir.

Resguardond il fatg che prest la mesadad dals Rumantschs na viva pli en il territori tradiziunal èsi necessari da tschertgar novas vias per integrar meglier la Rumantschia en la Lia Rumantscha. Ina ulteriura sfida vegn l'entira digitalisaziun da las medias ad esser. Tematicamain hai jau bain er ulteriuras ideas. Jau na vules dentant betg tradir quellas gia ussa. Quai fiss

nunprofessionial. Ensemen cun la suprastanza vules jau definir las prioritads per la lavur futura entaifer la Lia Rumantscha.

Respect consequent da la bilinguitad

Gist en connex cun la fusiun da vischnancas en regiuns linguistica-main maschadadas vegn il ru-

mantsch supplementarain sut squitsch. Tge experiencias avais Vos fatg en quest regard sco chanzlist da la vischnanca fusiunada bilingua Ilanz/Glion?

Far ils dretgs pass per ils proxims 20 onns

La vischnanca Ilanz/Glion è sa constituida da 13 anteriuras vischnancas cun ina maioritad rumantscha. En quest connex essan nus vegnids confrontads cun la bilinguitad e quella sto vegnir respectada consequentmain. En cooperaziun cun la LR avain nus elavurà ina lescha da linguas che regla l'adiever dal rumantsch. Ultra da quai ha la vischnanca Ilanz/Glion relaschà ina lescha per la promozion dal rumantsch. Sco chanzlist hai jau pudì accompagnar quest entir process ed uschia era pudì far experiencias che pudessan esser nizzaivlas en auters lieus. En scadin cass ha Ilanz/Glion uss ina solida basa legala pertutgant l'applicaziun da las linguas, uschia ch'i na dependa betg pli da singulas persunas sche quai funcziuna u betg.

Sco schurnalist e parsura da l'Agentura da novitads rumantscha enconuschais Vos era da rudent la situaziun da las medias rumantschas. Avant tge sfidas stattan quellas actualmain e co duain las medias rumantschas sa svilupper en il futur?

La sfida gronda è da far ils dretgs pass, betg mo per ils proxims tschintg onns, mabain per ils proxims 20 onns. En quest connex ston ins sa dumandar sche la gasetta stampada è anc dumandada u lavuran ins oz plitost cun apps e paginas d'internet. Ensemen cun ils purtaders da responsabladad, editurs e schurnalists, stuain nus ir sur ils cudeschs. La digitalisaziun vegn ad esser ina gronda sfida per ils meds da massa rumantschs.

Als ultims onns han ins magari l'impressiun che la LR saja (memia) pauc preschenta en la publicitad.

Vegn quai uss a sa midar cun in anteriur schurnalist al timun?

Jau vegn a tschertgar tant sco pussaivel il contact cun las medias. La lavur publica è impurtanta per ina instituziun publica sco la LR. Decisiuns impurtantas da la suprastanza duain vegnir communitgadas a la publicitad. Plinavant sto la LR esser pli preschenta en las regiuns cun crear events, sco per exempel actualmain als campiunadis mundials a San Murezzan.

Crear events en las regiuns

Sin plaun politic discutan ins dapi daditg ch'ins stuessia far ina nova instanza per dapli sustegn finanziat da la confederaziun sco dal chantun. Tge prioritad ha quai?

Per mai èsi anc prematurà da dir tge pass che ston vegnir fatgs per cuntanscher nossas finamiras. Ensemen cun la suprastanza lain nus fixar qua las prioritads.

Als ultims onns han las discussiuns davart idioms e rumantsch grischun absorbà e forsa era paralisà bleras forzas. Co vesa quai or en l'avvegnir?

Metter ad acta il rg en scola

Quai che è evident è che la Rumantschia, sco gruppaziun linguistica fitg pitschna, na po betg sa lubir e sa prestar da sa divider en gruppas che cumattan ina l'autra. Tenor mes avis è il tema rumantsch grischun en scola da metter ad acta. Impurtant èsi da betg far ina segunda giada ils medems sbagls. La populaziun pertutgada cuntun en las regiuns da tschep è en quest regard fitg sensibla e reagischa era correspondentamain. En chaussas da scola ston ins involver ad uras e pli fitg ils geniturs directamain pertutgads. Avant che far pass malponderads èsi impurtant da respectar ils princips democratics.

La Rumantschia para cuntenta

Martin Gabriel retschaiva blera bainvuglientscha sco nov secretari general

DAD ANDREAS CADONAU / ANR

■ **Las reacziuns a l'elecziun da Martin Gabriel sco nov secretari general da la Lia Rumantscha èn er ordvart da la Survelva positivs. Tant l'Engiadina sco il Grischun central èn da l'avis ch'il nov secretari general saja abel da resguardar lur interess specific ed els attribueschan a Martin Gabriel las abilitads comunicativas per mantegnair l'equiliber tranter ils divers interess da la Rumantschia. Zegna Pittet enconuscha il nov secretari general nà da la lavur communabla d'avant onns tar RTR. La presidenta da la Uniun rumantscha Grischun central caracterisescha Martin Gabriel sco persuna curtaschaivla cun blera enconuschientscha da la scena rumantscha ed ina buna invista en la politica grischuna. Ella è persuadida ch'il nov secretari general possia manar vinavant la Lia Rumantscha entaifer la coesistenza dals divers interess da la Rumantschia. Pittet giavisch ch'il nov secretari general**

possedia ina ureglia per ils interess dal Grischun central e ch'el vegnia a resguardar en sias ponderaziuns ils basegns e quitads dals Rumantschs che vivan en quel intschess. *Domenic Toutsch*, il president da la Pro idioms Engiadina, n'enconuscha betg Martin Gabriel, el ha dentant udi il votum dal president da la anra la radunanza da delegads da la Lia Rumantscha a Lavin ed ha pensà che quai pudessia esser la dretga persuna per tegnair ensemen la Rumantschia. Il president da la Pro idioms Engiadina giavisch dal nov secretari general ch'el sa tegnia vi da las decisziuns passadas pertutgant la politica da la lingua en scola e na turnia betg cun ina politica che sa drizzia per ils basegns da la populaziun vi. Toutsch quinta cun in engaschi dal nov secretari a favur da las regiuns rumantschas e ch'el renconuschia er ils basegns da la diaspora.

Annalea Stuppan, presidenta da la Uniun dals Grischs, n'aveva nagina enconuschientscha da las persunas ch'èn

s'interessadas per il post dal secretari general da la Lia Rumantscha. Uschia ch'ella n'è ni surpraisa ni trumpada da l'elecziun da la suprastanza da la Lia. Ella ha ditg d'enconuscher Martin Gabriel nà da diversas sesidas e tegnia el per la persuna adattada per surpigliar il post dal secretari general. Ella quinta cun la preschientscha dal nov secretari en l'intschess da la Uniun dals Grischs che cumpiglia l'entira Engiadina sco era la Val Müstair e la vischnanca da Bravuogn. La presidenta da la Uniun dals Grischs ha accentuà la situaziun linguistica fitg differenta entaifer quel intschess che pretendia era da chattar soluziuns individualas.

Ed ella quinta cun il sensori dal nov secretari general per quella situaziun e ch'il contact personal na succedia betg sulettamain via telefon. La presidenta da la Uniun per la litteratura rumantscha, *Viola Pfeiffer*, è medemamain s'exprimida positivamain vers il novelegi secretari general, ha dentant concedi da na l'en-

conuscher uschè bain. Ella è dentant ottimistica en quai che pertutga la collavuraziun futura cun la Lia e la representanza da la litteratura rumantscha. *Flurin Bundi*, copresident da la Pro Svizra Rumantscha, ha fatg a savair che la PSR haja prendi enconuschientscha da l'elecziun dal nov secretari general. El ha fatg attent a la radunanza generala da la PSR sonda, ils 3 da mars a Cuira nua che la PSR vegnia a preschentar sias visiuns per la Rumantschia.

La PSR speria sin la preschientscha da Martin Gabriel e ch'el vegnia da sia vart a preschentar ses accents da sia lavur futura. Bundi ha ditg da gugent vulair sustegnair il nov secretari general en sia lavur, ha dentant puntuà la persuasiun da la PSR che la Rumantschia na basegnia primarain betg cuntinuitad, mabain in svilup enavant. Preschenta a la radunanza generala da la PSR a Cuira vegn in auter Martin ad esser, numnadamain il cusseglier guvernativ *Martin Jäger*.